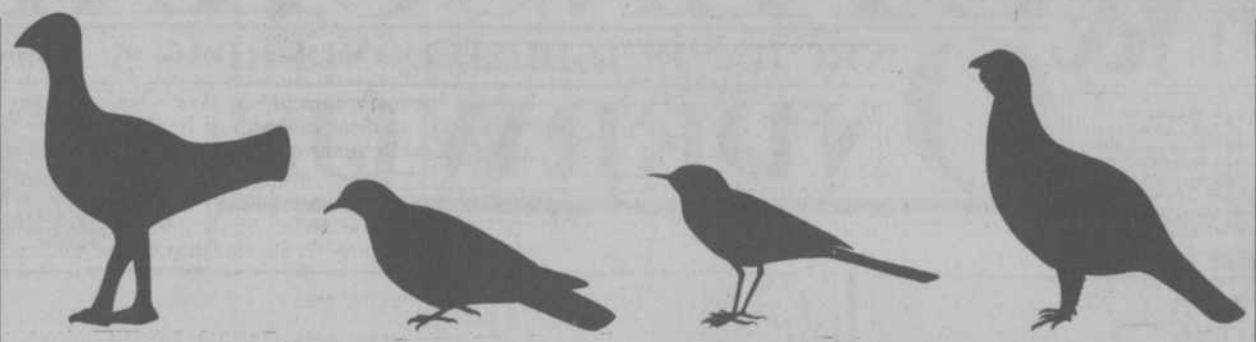

De bronzen vogel uit Volterra — Houtduif — Kwikstaart — Auerhaan

Naschrift: 'daar zijn professoren voor'

Als iemand mij opbelt en zegt dat hij in zijn tuin in Spakenburg een Sanskrit manuscript uit de 5de eeuw v. Chr. heeft opgegraven, ga ik dus niet kijken. Er zijn nu eenmaal dingen die niet kunnen. Daarom lees ik dat boek niet.

U moet weten, boze briefschrijvers, dat er al vele onzinnige 'vertalingen' van het Etruskisch gegeven zijn; er is dus niets nieuws onder de zon. Alleen dat het Sanskrit zou zijn is, behalve de Finse these, wel de idiootste. Want Marzolla's werk vertoont nu werkelijk *alle* kenmerken van dergelijk geknoei. Ik vind het vermakelijk, maar ook wel droevig, dat men dat niet direct ziet.

Wat zijn de symptomen? 1) Een man die niet serieus Sanskrit kent (blijkens zijn voorwoord; ik geef toe dat ik dat deels gelezen heb); 2) die in zijn eentje blijft werken, zonder in een vroeg stadium deskundigen om advies te vragen; 3) heeft als methode, in een woordenboek woordjes opzoeken die erop lijken. Dat is een garantie voor mislukking; zo gaat dat echt niet; 4) neemt aan dat de Etrusken uit India kwamen; zie beneden; 5) vertaalt 300 woorden. Dat is een *bewijs* dat hij ongelijk heeft. Als hij beweerd had dat hij voor tien woordjes verwanten had gevonden, was ik het gaan bestuderen. Als de verwantschap zó voor het opscheppen lag, was het al lang geconstateerd; 6) beweert dat het (bijna) Sanskrit is. Dat kan niet omdat dát al lang geconstateerd zou zijn. En omdat het dan óók met Grieks en Latijn nauw verwant moest zijn. Zo ligt dat. Wie dat niet weet of begrijpt — laat ik daar duidelijk over zijn —, moet dat op mijn *gezag* aannemen. Daar heb je professoren voor. Als je denkt iets aan je hart te hebben, vraag je toch niet de mening van de slager? Het is een vak, zoals scheikunde of biologie, waar niet iedereen maar eens even een mening over kan hebben; 7) die een vertaling levert, zoals van de kwikstaart, die evident onzin is. Omdat dat niet écht mijn vak is, heb ik het aan een deskundige gevraagd (*ik* vraag het aan een deskundige). Toen het gelach bedaard was, zei mijn collega: „Daarmee is *bewezen* dat die vertaling onzin is." Wie niet begrijpt dat zulke opschriften ongeveer hetzelfde soort dingen zeggen als andere uit die tijd en plaats, kan ik niet verder helpen. Als je een stapel giro's doorneemt, verwacht je toch dat de volgende weer een giro is? Het argument dat de Etrusken nu juist anders waren, begrijp ik wel, maar het is niet juist. In de eerste plaats woonden ze al eeuwen in Italië toen de vogel gemaakt werd. In de tweede plaats kunnen we verschillende van dergelijke *Etruskische* opschriften wel lezen.

Over de reis gaf iemand serieuze argumenten. De Indo-Europeanen hebben toch ook enorme afstanden afgelegd? Zeker, maar van India naar Italië is nog veel verder, en bovendien óók over zee. Uitsplitsing in Zuid-Rusland is in Marzolla's theorie niet mogelijk, want dan kon het niet zo sterk op Sanskrit lijken. Over zee vonden migraties plaats, zeker, maar de combinatie van land- *en* zeereis maakt het wel nog weer moeilijker. De zigeuners zijn een aardig argument, maar ik denk niet dat het opgaat. Men heeft de zigeuners (betrekkelijk) ongemoeid gelaten omdat zij in onschuldige kleine groepjes kwamen, en zich aanboden als muzikanten, ketellappers etc., en dus wel nuttig waren. Overigens *is* het een soort wonder dat ze er nog zijn.

Voor we ons in de 3000-jarige geschiedenis van de goddelijke kwikstaart (zijn verering zal maar kort duren) storten: alleen Marzolla beweert dat het een kwikstaart is. De algemene opvatting is dat het een duif voorstelt; Pfiffig noemt het een 'Balzhahn' (auerhaan). Degenen aan wie ik het vroeg zeiden dat het geen kwikstaart was (maár dat argument heb ik niet gebruikt omdat mijn zegslieden niet gediplomeerd waren).

Dat vooruitgang van de enkeling komt, is ook mijn opvatting. Maar hij moet wel de feiten kennen. Wetenschap zonder kennis bestaat niet.

Wie, zoals de man die *meedeelt* dat de inscriptie in spiegelbeeld is afgedrukt (wat dus niet waar is), geen idee heeft waar het over gaat en dat ook niet beseft, mag geen mening verkondigen tegenover de mijne (en snieren over de wetenschap). Beter kennis zonder mening, dan een mening zonder kennis van de feiten.

En ten slotte. Iemand schrijft dat ik gezegd heb dat er nog steeds vele talen uitsterven en suggereert dat dat een idiote uitspraak is. Het is dus goed erop te wijzen dat dit, mijn mededeling, juist is. Er zijn recent honderden talen uitgestorven en dat gaat zo door. Binnen honderd jaar zullen de meeste van de ± 5000 talen die er nu zijn, uitgestorven zijn. En de meeste talen zijn niet of nauwelijks beschreven. Cultuurhistorisch is dat een onherstelbaar verlies dat in andere wetenschappen niet geaccepteerd zou worden. De Leidse universiteit stuurt mensen naar Noord- en Zuid-Amerika, naar Afrika, naar Nepal, om nog enkele talen te redden. Het komt voor dat de laatste hoogbejaarde spreker dan zoveel tanden verloren heeft dat hij niet meer verstaanbaar kan spreken. En deze talen kunnen we nog redden; het Etruskisch niet...

En dat alles door het boek van Marzolla. (Ik moet het toch eens lezen.)

R.S.P. Beekes
Leiden

Etruskisch (9)

In NRC Handelsblad van 13 maart geeft professor Beekes commentaar bij een interview van Leonard Fortuin met Bernardini Marzolla. Het commentaar vormt een beschamende demonstratie van neerbuigendheid en wetenschappelijke verwatenheid. De kern van het commentaar is dat Marzolla niet wetenschappelijk te werk is gegaan. Laten we het wetenschappelijk gehalte van de argumentatie van Beekes eens nagaan.

Schrift en klank worden door hem heel simpel gelijkgeschakeld, terwijl iedereen die een vreemde taal leert, weet dat de schrifttekens bijna altijd tot moeilijkheden leiden bij de uitspraak. („Het Etruskisch schrift biedt geen problemen." „We kunnen de klanken van de teksten dus zonder moeite lezen.")

Dat er geen verwante talen van het Etruskisch gevonden worden is niet vreemd, aldus B., het betekent alleen dat die talen zijn uitgestorven. („Er sterven nog steeds vele talen uit.") B. kan er waarschijnlijk zo een hele reeks noemen. Voor de taalgeschiedenis zeer interessant. Als voorbeeld geeft hij deze keer slechts het Baskisch, nog wel niet uitgestorven, maar wetenschappelijk gesproken blijkbaar overtuigend genoeg. Zou B. niet moeten aantonen dat uitsterven in deze context ook inhoudt; zonder nalaten van schriftelijke relicten, want daar gaat het over. Als er echter geen schriftelijke relicten zijn hoe kan hij dan aantonen dat er al of niet van verwantschap gesproken kan worden? Wat is zo'n bewering van uitgestorven talen dan waard?

Omdat er geen verwante talen zijn „zijn we in dergelijke gevallen aangewezen op wat je redelijkerwijze mag aannemen dat er zo ongeveer staat, en op het vergelijken van verschillende teksten onderling" zegt B. Op die 'wetenschappelijke' basis zijn duizenden kandidaten voor hun middelbareschoolexamen gezakt. Op die basis komt B. ook tot de conclusie dat de inscriptie waarvan Marzolla zegt dat ze over een kwikstaart gaat, in werkelijkheid zoiets betekent als „Dit beeld heeft N.N. geschonken aan/wegens...". Zo simpel is dat. Wat wil B. na een dergelijke 'wetenschappelijke' benadering in 's hemelsnaam Marzolla nog verwijten? Zoiets moet je als hoogleraar je studenten maar flink inpeperen. Dat kweekt een wetenschappelijke attitude aan.

En dan de klap op de vuurpijl. B. vervolgt: „wat opvalt is dat dat niet voor iedereen duidelijk is. Je moet kennelijk het een en ander weten om dat te kunnen zien; maar niet zoveel: studenten die een paar maanden bij mij in de leer zijn, reageren nu met een meewarige glimlach." Arme studenten. Ging het nu nog om een toegepaste wetenschap, dan kon de praktijk een dergelijke houding corrigeren, maar dat lukt bij de studie van het Indogermaans niet zo gemakkelijk.

B. komt dan met een historisch argument. Zou er verwantschap mogelijk zijn tussen het Etruskisch en Sanskrit? Zouden de Etrusken helemaal uit Indië naar Midden-Italië getrokken zijn? B. vindt dat erg onwaarschijnlijk. Maar zóu het kunnen? Natuurlijk zou het kunnen. Tijdens en voorafgaand aan de grote volksverhuizing is de verspreiding van volkeren over grote afstanden meer voorgekomen. De verwantschap van vroege culturen over de verschillende continenten is toch nog niet definitief uit het onderzoekprogramma geschrapt?

Marzolla heeft 340 van de 800 Etruskische woorden kunnen vertalen. Dat kan niet verantwoord zijn meent B. Van het Lycisch kennen we er immers maar 150 van de 1100. Dus?

De vertaling van Marzolla van de inscriptie op de vogel is onzin. Waarom? Omdat andere inscripties dit soort ontboezemingen ook niet bevatten. Dus?

Ondeskundigen, zoals Marzolla, leveren vaak lyrische vertalingen, aldus B. Hoe komt dat? Wel, omdat woorden als „edel, geliefd, dierbaar, gemakkelijk achter elkaar te plakken zijn." Is dit de deskundige uitleg van een wetenschapper?

De inscriptie van de vogel heeft een godsdienstige oorsprong. Maar, zo argumenteert B., bij de Romeinen komt aanbidding van een vogel niet voor. Dus bij de Etrusken ook niet? Was niet de oorsprong van de Etrusken een heel andere dan die van de Romeinen, waarom dan een argumentatie die van toepassing is op de Romeinen? B. beroept zich op prof. Versnel, gespecialiseerd in de antieke godsdienst, die in een homerisch gelach is uitgebarsten bij het idee dat bij de Etrusken een vogel zou zijn vereerd.

B. geeft een voorbeeld van de combinatorische methode voor de ontcijfering van inscripties. Een soort 'inlegkunde' die in de boeken van Sherlock Holmes nogal eens heeft gewerkt. Uitgangspunt voor die methode blijkt een hypothese te zijn: „gesteld dat..." maar wat, als we iets heel anders stellen, wat evengoed mogelijk is? Marzolla noemt de methode verouderd, „maar het zal duidelijk zijn dat dit de enige juiste methode is," vindt B. Het is een verdachte truc in de discussietechniek om de ander te overtuigen met de opmerking: het zal toch duidelijk zijn dat..., je hoeft dan niets meer aan te tonen, het bewijs wordt geacht geleverd te zijn.

B. geeft vervolgens de vertaling van een Etruskische inscriptie van acht woorden en vindt daarvan: dit resultaat is heel indrukwekkend. Maar omdat vijf van de acht woorden namen zijn, vindt hij vervolgens: Eigenlijk heeft het dus niet veel om het lijf. (Nou ja, ook dat kan heel indrukwekkend zijn.) We zijn nu zover dat we vele inscripties (vrijwel) geheel kunnen vertalen, meent B., maar even verder meent hij: „Als we wat langere inscripties hebben of teksten die even van de bekende patronen afwijken, kunnen we er weinig of niets van maken"; niettemin „er is duidelijk voortgang bij de ontcijfering van het Etruskisch." Wat moet de lezer met deze brij van elkaar tegensprekende uitlatingen aan?

De wetenschappelijke allure van B.'s betoog groeit: „Marzolla beweert dat Etruskisch Sanskrit is of dat het daar sterk op lijkt." (Marzolla heeft alleen verband gelegd tussen beide; dat is heel iets anders.) „Dat is onzin. Daar hoef ik het boek niet voor te lezen." Maar van de Etruskische godsdienst weten we ook niet zoveel, heeft B. opgemerkt. Dat komt dan waarschijnlijk vooral omdat we de taal niet ontcijferd hebben. Maar niettemin....

Het belangrijkste tegenargument voor de stelling van Marzolla dat Etruskisch en Sanskrit verwant zouden zijn, is voor B. dat geen enkele Sanskritkenner daar ooit achter gekomen is. En dat terwijl de vraag of Etruskisch een Indogermaanse taal is zeer uitvoerig besproken is. Daarbij zou de gelijkenis tussen Etruskisch en Sanskrit toch allang opgevallen zijn. Als het zo eenvoudig ligt, laat B. dan met enkele overtuigende voorbeelden komen waaruit blijkt dat de gelijkenis die Marzolla tussen Etruskische en Sanskrit-woorden veronderstelt, niet houdbaar is.

Wie weet krijgt professor Beekes gelijk met zijn stelling dat het Etruskisch niets met het Sanskrit te maken heeft; ik misgun hem dat niet. Maar daar gaat het niet om. Wie een ander onwetenschappelijkheid verwijt en zelf niet méér weet te produceren dan een stel gezagsargumenten en een heleboel humbug, die kan niet verwachten dat we zijn betoog niet evenzeer met meewarigheid en bovendien met ergernis vanwege de diskwalificatie van het wetenschappelijk niveau afwijzen.

A. van Baars
Eindhoven

Etruskisch (10)

Ook ik heb geprobeerd uitgaande van de hypothese dat Etrurisch een soort Grieks moest zijn, enige inscripties te vertalen. Dat legde ik voor aan officiële deskundigen, die het met neerbuigende vriendelijkheid van de tafel veegden met als voornaamste argument, dat de uitkomsten niet zodanig waren als zij dachten dat ze zouden moeten zijn.

Het boek van Marzolla heb ik helaas nog niet gelezen. Wel heb ook ik geprobeerd de inscriptie op de bronzen vogel uit Volaterra te vertalen, uitgaande van de tekst die Pallottino heeft gubliceerd. Volgens mij luidt de vertaling: Het beeld van deze vogel heeft Supri (een dame), dochter van Vipina (vader), aan Luno geschonken.

Het spijt me, ik zou het zo graag met Marzolla eens geweest zijn.

M. J. Smidt
Dokkum